

УДК 81'373.23 – 029:9:3

Алексєєва О. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ, Україна)

СУЧАСНА АНТРОПОНІМІЧНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ЯК СИНТЕЗ ІСТОРИЧНИХ, СОЦІАЛЬНИХ, КУЛЬТУРНИХ ТА ЛІНГВІСТИЧНИХ ФАКТОРІВ

Особливе місце в рамках лінгвокультурологічної проблематики займає дослідження антропонімічної системи певної мови у взаємозв'язку власних імен і культури. В статті аналізується соціально-культурні та лінгвістичні фактори, що впливають на формування антропонімічної системи України. Сучасний антропонімікон України складається з 4 тематичних груп імен: 1) християнські та слов'янські імена українського антропонімного простору, 2) напіветнічні імена окремих українських територій, 3) запозичені імена епохи глобалізації, 4) новоутворені імена.

Ключові слова: генеалогічна основа, сучасний стан, антропонімікон, антропоніми України, дохристиянський, християнський, постхристиянський етапи, дискурсивні практики, особове ім'я.

Власна назва містить багатозарове семантичне й асоціативне наповнення, яке сформувалось у ході культурно-історичного розвитку суспільства. Ми вважаємо, згідно з Л. В. Гнаповською, що власні назви є кодами певної суми фонових знань, специфічними видами згорнутих національно-культурних текстів, що зберігають у своїй семантичній пам'яті культурно-історичні сюжети, вписані у сучасну суспільну свідомість [1].

Як відзначає О. В. Суперанська, у назв власних на перший план виступає “функція номінативна, щоб відрізнити однотипні об'єкти один від одного, на протигагу апелюючим, основна функція яких – назвати, щоб повідомити значення, коннотувати” [8].

У сучасних лінгвістичних дослідженнях зазначається, що антропонімічна система будь-якої мови є фундаментальним матеріалом для пізнання, розкриття самосвідомості народу, для розуміння психології й характерів людей, які є представниками певної національності або регіону [2].

Метою цієї статті є встановлення соціально-культурних та лінгвістичних факторів, що впливають на формування антропонімічної системи України. Її лінгвокультурологічні характеристики, закріплені в семантиці й у структурі антропонімів української мови, є предметом нашого вивчення. Об'єктом дослідження є антропонімія української мови.

Досягнення поставленої мети припускає розв'язання наступних завдань: 1) розглянути основні причини, що вплинули на склад сучасного українського антропонімікону; 2) описати сучасний стан антропонімії сучасної української мови; 3) виявити основні культурно-історичні періоди, які вплинули на розвиток і трансформацію антропонімічної системи; 4) виділити мовні й культурні елементи, які проникли в антропонімічну систему з інших культур.

Як відомо, антропонімічна система України має специфіку, яка полягає в тому, що при народженні дитина одержує: *особове ім'я, прізвище; та по батькові.*

Особове ім'я – це юридичне зафіксовано слово, за допомогою якого (разом із формою по батькові та прізвищем) здійснюється індивідуалізація, чи, як кажуть фахівці, легалізація особи [6].

За джерельною базою українські імена можна поділити на три групи, які склалися протягом багатьох століть: 1) язичницькі або дохристиянські і давньоруські; 2) візантійські та християнські особові імена; 3) особові імена сучасного розвитку української мови.

1. *Язичницькі або дохристиянські особові імена* – їх підказували різні обставини родинного життя, це були *внутрішньосімейні імена*. Наприклад довгоочікуваного сина називали *Ждан*, небажаного *Неждан*, *Нечай*. В іменах відображалися певні риси людей (*Буян*), пора року, коли дитина з'явилася на світ (*Зима*), віра в магічну силу імені, спільного з назвою рослини, тварини тощо (*Береза*, *Лев*, *Орел*, *Сокіл*) та ін. [6].

Говорячи про внутрішньосімейні імена, ми не згадали про інший тип давньоруських імен – про прізвиська, які давалися людині поза домом і сім'єю, що допомагали ідентифікувати особу в колективі односельців, у військовому загоні і пізніше – на фабриці або заводі. Якщо коло внутрішньосімейних імен було обмежене домашнім побутом, то імена другого типу могли утворюватися практично від будь-яких основ, відображаючи не тільки зовнішність і риси характеру того, кому дали ім'я, а й його спосіб життя, звички, особливості мови, професію, проведення часу і т. д.: *Воевода*, *Пушкар*, *Коваль*, *Чорнобородий*, *Клишоногий*, *Зайка*. Ці додаткові імена могли з'являтися у зв'язку з найрізноманітнішими обставинами: *Варені Ноги* (*онік*, *ошпарила*), *Гріховод*. *Великі Лапти*, *Високі Ші* (*щі*), *Гостра Шабля*. [7].

У дохристиянський період поряд з одноосновними іменами функціонували і двослівні давньоруські особові імена з компонентами –слав, -мир, -волод, -гост, -бор: *Милослав*, *Радослав*, *Володимир*, *Всеволод*, *Ратибор* та ін. У тому числі кальки з грецької мови типу *Богдан*, *Віра*, *Надія*, *Любов*, і окремі імена скандинавського походження, що побутували у Давній Русі: *Ігор*, *Олег*, *Ольга* [6].

2. *Візантійські та християнські особові імена* були запозичені разом із введенням християнства на Русі у X ст. Ці канонізовані церквою і зафіксовані у спеціальних книгах (святцях) імена давалися під час хрещення.

Обов'язковим обрядом посвячення в християнство було хрещення. Під час обряду хрещення згідно встановленої традиції людям даються імена тих святих, які стають їх небесними покровителями і духовний зв'язок з якими встановлюється на все життя. Це – система складного ідеологічного поєднання, з'єднання, передбачаюча перш за все моральне виховання. Святкуючи день свого імені, людина одночасно відзначає день пам'яті свого святого, образ якого ніби супроводжує. Будь-яка релігія як система, що відображає світогляд і культуру суспільства, супроводжується певним масивом імен. В іменах закріплюються і розповсюджуються ідеї відповідної релігії і одночасно вшановується пам'ять осіб попередніх поколінь, які відіграли важливу роль у затвердженні даної системи поглядів [8].

Імена святих не можна розглядати як звичайні імена людей. Вони формують особливу замкнуту систему, для поповнення якої потрібні спеціальні рішення та обряди. Імена святих, що використовуються для іменування людей, в живій мовній практиці поєднуються з прізвищами, прізвишками, по батькові (у росіян) і втрачають ту строгість, яка їм властива в церковних книгах та календарях [7].

Візантійські імена, крім давньогрецьких, охоплювали давньоримські і давньоєврейські, а також незначну частину тих народів, з якими греки візантійської епохи підтримували торгівельні і культурні зв'язки. До візантійських імен належать, наприклад, популярні в Україні імена *Іван*, *Олексій*, *Михайло*, *Григорій*, *Петро*, *Федір*, *Ганна*, *Олена*, *Катерина*. [6]. Але ці канонізовані імена на території сучасної України приживалися поступово. Як зазначає Л. Л. Гумецька, незважаючи на поширеність церковних імен у

XIV-XV ст., слов'янські особові назви не виходять з ужитку. Іноді одна і та ж особа є носієм церковного і слов'янського імені: *на ім'я максима инако влада драгосиновича*.

Так, великий київський князь Володимир, який запровадив на Русі християнство, одержав при хрещенні ім'я Василій, а його син Ярослав Мудрий звався церковним ім'ям Юрій. Проте літописці іменують обох князів лише своїми, слов'янськими іменами. І не тільки в X ст., а й пізніше, у XI і XII ст., особи князівського дому мали по два імені – при хрещенні дитина одержувала церковне ім'я, але одночасно вона нарекалась давньоруським, так званим “мирським”, іменем. Така тенденція має місце і в сучасному суспільстві.

3. *Особові імена сучасного розвитку української мови* належать до системи традиційних імен, успадкованої від попередніх поколінь, але естетично відшліфовані. Проте нові імена почали з'являтися після революції 1917 р., церква була відокремлена від держави і батьки давали особові імена згідно з комуністичною та радянською ідеологією: *Слава, Свобода, Тракторина, Революція*. Імена-неологізми поповнювалися за рахунок назв квіт: *Лілія, Піонія* тощо. Іменами ставали слова типу: *Геній, Ідеал, Ідея, Новела, Іскра* [6].

З'явилися відфамільні імена. Явище це було за формою ономастичне, а по суті політичне, коли деякі громадяни країни починала давати своїм дітям особові імена за прізвищами відомих радянських діячів: *Ленін, Сталін, Троцькій, Крупская*. Потім прізвища “подвоювали” і “потроювали”: *Лентронцин (Ленін-Троцькій-Зиновьев), Клімвор (Клім Ворошилов)*. *Лентронцин* – чоловік з таким ім'ям працював в 50-60-х роках в радянському посольстві в Вашингтоні, але просив звати його *Леніком* [9].

Але не всі ці імена-неологізми функціонують зараз у сучасному антропоніміконі України.

Надмірне захоплення іншомовними іменами характерне для 20-30 років, вже в 40-х роках різко падає. Це були імена, запозичені з західноєвропейських мов, типу *Альберт, Арнольд, Артур, Вільгельм, Франц, Жанна, Елеонора* та ін. Їх поширенню сприяли популярні твори зарубіжної художньої літератури, преса, радіо, кіно. Так на честь героїнь Вільяма Шекспіра дівчаток називали *Дездемоною, Джульєтою, Офелією* [6].

Іноземне англійське ім'я Роберт користувалось посереднім успіхом, але в РССР після кінострічки “Дети капитана Гранта” за ім'ям хлопчика – головного героя фільму, набуло популярності, те ж саме можна сказати і за антропонім Микита (“Детство Никити” А. Толстого) [9].

Статусу офіційного набуло в наш час і ймення Олеся, а також паралельні форми чоловічого імені – Олесь, Лесь, що раніше побутували лише як здрібніло-пестливі варіанти повного імені Олександр. На усталення цих імен у ролі офіційних великий вплив мали літературні наймення видатних українських письменників і діячів культури, таких як *Лесь Мартович* (документальне ім'я та ім'я по батькові *Олекса Семенович*), *Лесь Курбас (Олександр Степанович)*, *Олесь Гончар (Олександр Терентійович)*. Відомий український вчений П. П. Чучка дослідив, що спільна для всієї України система імен має на окремих територіях свої особливості. В силу ряду історичних, політичних та географічних факторів деяка специфіка імен помітна на західноукраїнських землях. До складу імен, які функціонують серед корінного українського населення, особливо на межі з іншими етнічними регіонами Закарпаття, увійшли угорські запозичення (*Йовшика, Пішта, Фері, Імрі, Тібор, Гіза, Жужа*), чеські (*Божена, Власта*), польські (*Юзик, Броня, Кася*), румунські (*Даць, Флорій, Думіка, Никанора, Ляна, Нуця*), німецькі (*Вілі, Руді, Герміна, Герта, Йоганка*) та ін. [10].

На Буковині відліяється група імен, не властивих іншим територіям України: *Теофій, Дністрян, Донекій, Філомена, Арманія, Фонета* та ін. У середовищі українців зустрічаються молдавські імена: *Віоріка, Лівія, Родіка, Філінія, Манолія* та ін. [6].

Імена в залежності від ситуації мовлення можуть виступати у найрізноманітніших

видозмінах. Поряд з офіційними повними документальними іменами існують розмовно-побутові (скорочені, чи усічені, здрібно-пестливі та згрубіло-зневажливі) їх варіанти.

Явище варіантності властиве і документальним іменам. Загальнонаціональні варіанти документальних імен виникли у процесі освоєння давніх запозичень і відображають взаємодію літературно-книжної та усно-розмовної традиції у розвитку української мови. З основних фонетико-морфологічних явищ, що створюють варіанти цього типу, можна назвати:

А) чергування голосних звуків (*Антон- Антін, Никон-Никін, Єремія-Ярема, Євсей-Овсій, Єфрем-Охрім, Уліан- Юліан*);

Б) чергування приголосних звуків (*Амвросій – Амбросій, Устин – Устим, Панфіл-Пархом, Пархім; Фадей – Тадей, Феодосія – Теодозія, Стефан – Степан, Фотинія – Хотина*);

В) скорочення початку та кінцівки імені (іноді – і початкової і кінцевої частин): *Ігнатій – Ігнат – Гнат, Іларіон- Ларіон, Гликерія – Ликера, Анастасій – Анастас, Арсеній – Арсен, Прокопій – Прокіп* та ін. [6].

Число варіантів чоловічих імен (частина з них належить до розмовного фонду) поповнюють типові для української мови утворення на –а, -о, -ко, -аш, -яш, -ош: *Олексій-Олекса, Лавр- Лавро, Лев- Левко, Григорій- Грицько, Зіновій- Зінько, Ілля- Ілько- Ілаш, Лука- Луцько- Лукаш, Дорофій- Дорош, Ерофій- Ярош* та ін.

У жіночих документальних іменах найпоширеніше варіювання закінчень – ія, а (я): *Арсенія – Арсена, Євгенія – Євгена, Лукерія – Лукера, Наталія – Наталя, Парасковія – Параска* тощо [6].

Отже, власне ім'я людини віддзеркалює значну кількість культурних, соціальних, політичних, історичних тощо факторів, оскільки до вибору імені дитини батьки ставляться дуже відповідально. У різні часи й у різних народів переважають певні причини, які впливають на поширення імені.

1. Серед факторів, що визначають вибір імені, ми виділяємо такий соціальний фактор, як *вплив моди*. Це пояснюється тим, що в сучасній моді на імена відображається передусім не індивідуальний, а суспільний смак. Це підтверджується значною однорідністю сучасного антропомікону. У наш час усталився досить постійний і компактний набір імен. Спостерігається, крім того, значна концентрація імен, тобто невелика кількість їх охоплює переважну більшість новонароджених. Так, за підрахунками, проведеними державним комітетом статистики України у м. Львові і Львівській області десять найпоширеніших чоловічих імен: *Максим, Андрій, Роман, Дмитро, Юрій, Микита, Богдан, Максим, Олександр, Назар, Денис*, та десять найпоширеніших жіночих імен: *Анастасія, Софія, Вікторія, Анна, Марія, Вероніка, Юлія, Христина, Діана, Тетяна* були популярними в 2008-2010 роках (див. табл. 1 і 2) [4].

Т а б л и ц я 1

Популярні жіночі імена України за період з 2008 по 2010 рік

2008 рік		2009 рік		січень-травень 2010 року	
1. Анастасія	8, 64%	1. Анастасія	9, 18%	1. Анастасія	8, 4%
2. Вікторія	7, 9%	2. Софія	7, 71%	2. Вікторія	6, 95%
3. Софія	7, 57%	3. Вікторія	7, 27%	3. Софія	6, 88%
4. Анна	5, 17%	4. Анна	5, 26%	4. Анна	5, 8%
5. Марія	4, 66%	5. Марія	5, 23%	5. Марія	4, 45%
6. Юлія	4, 5%	6. Вероніка	4, 14%	6. Вероніка	4, 17%
7. Христина	3, 66%	7. Юлія	3, 42%	7. Юлія	3, 89%
8. Вероніка	3, 6%	8. Христина	3, 41%	8. Христина	3, 28%
9. Діана	3, 3%	9. Діана	3, 31%	9. Марта	3, 26%

2008 рік		2009 рік		січень-травень 2010 року	
10. Соломія	2, 92%	10. Марта	2, 97%	10. Тетяна	3, 1%
11. Марта	2, 74%	11. Соломія	2, 82%	11. Ірина	3, 02%
12. Ірина	2, 55%	12. Ірина	2, 46%	12. Соломія	3, 02%
13. Тетяна	2, 22%	13. Тетяна	2, 26%	13. Діана	2, 63%
14. Ольга	1, 94%	14. Аліна	2, 21%	14. Аліна	2, 48%
15. Аліна	1, 93%	15. Катерина	1, 94%	15. Яна	1, 83%

Таблиця 2

Популярні чоловічі імена України за період з 2008 по 2010 рік

2008 рік		2009 рік		січень-травень 2010 року	
1. Максим	8, 04%	1. Максим	8, 26%	1. Максим	8, 38%
2. Андрій	5, 19%	2. Андрій	4, 6%	2. Юрій	6%
3. Роман	4, 41%	3. Роман	4, 25%	3. Олександр	3, 73%
4. Дмитро	4, 21%	4. Олександр	3, 93%	4. Андрій	3, 58%
5. Юрій	4, 18%	5. Дмитро	3, 83%	5. Богдан	3, 53%
6. Олег	3, 8%	6. Юрій	3, 66%	6. Віталій	3, 44%
7. Олександр	3, 7%	7. Олег	3, 57%	7. Назар	3, 37%
8. Владислав	3, 27%	8. Денис	3, 43%	8. Владислав	3, 34%
9. Віталій	3, 17%	9. Віталій	3, 24%	9. Роман	3, 27%
10. Володимир	3, 14%	10. Назар	3, 22%	10. Денис	3, 24%
11. Богдан	2, 99%	11. Владислав	3, 15%	11. Олег	3, 07%
12. Денис	2, 99%	12. Богдан	2, 95%	12. Данило	2, 91%
13. Назар	2, 8%	13. Володимир	2, 85%	13. Остап	2, 25%
14. Михайло	2, 18%	14. Данило	2, 25%	14. Василь	2, 23%
15. Павло	2, 15%	15. Михайло	2, 01%	15. Іван	2, 01%

2. Родинна традиція – дітей називають іменем тата, дідуся або бабусі.

3. Вплив релігії є дуже суттєвим фактором, але не визначним. Приблизно 15-20% батьків дотримуються християнської традиції при виборі імен (див. табл. 3)

Таблиця 3

Вплив релігії на вибір імені в Україні (на прикладі Львівської області)

Ім'я	Іменини	Кількість дітей, названих іменем		Припадає на місяць іменин	
		2008 р.	2009 р.	2008 р.	2009 р.
АНАСТАСІЯ	4 січня	355	359	10, 9%	9, 4%
АНДРІЙ	13 грудня	185	156	20, 5%	24, 3%
АННА	22 грудня	250	245	12, 8%	13, 8%
АНТОН	30 січня	9	19	22, 2%	5, 2%
АРТЕМ	2 листопада	57	58	17, 5%	8, 6%
БОГДАН	20 червня	98	99	11, 2%	8%
ВАЛЕНТИН	14 лютого	9	10	55, 5%	20%
ВАСИЛИНА	21 січня	3	11	100%	36, 3%
ВАСИЛЬ	14 січня	21	24	28, 5%	37, 5%
ВІРА	30 вересня	21	13	14, 2%	7, 6%
ВІТАЛІЙ	5 травня	81	86	7, 4%	8, 1%
ВЛАДИСЛАВ	6 жовтня	139	124	12, 2%	12, 9%
ВОЛОДИМИР	28 липня	96	107	5, 2%	12, 1%
ГАЛИНА	23 березня	12	8	16, 6%	12, 5%
ДАНИЛО	20 квітня	165	171	11, 5%	9, 9%
ДАРІЯ	1 квітня	39	30	12, 8%	10%
ДЕНИС	18 жовтня	75	78	13, 3%	12, 8%

Ім'я	Іменини	Кількість дітей, названих іменем		Припадає на місяць іменин	
		2008 р.	2009 р.	2008 р.	2009 р.
ДМИТРО	8 листопада	169	148	31, 9%	21, 6%
ЄЛИЗАВЕТА	18 вересня	48	43	10, 4%	6, 9%
ІВАН	7 липня	41	44	26, 8%	18, 1%
ІГОР	18 червня	60	59	15%	10, 1%
ІЛЛЯ	2 серпня	38	42	34, 2%	23, 8%
ІРИНА	18 травня	83	78	13, 2%	15, 3%
КАТЕРИНА	7 грудня	85	96	23, 5%	17, 7%
КСЕНІЯ	6 лютого	23	23	17, 3%	13%
МАКСИМ	3 лютого	313	377	9, 9%	8, 4%
МАРГАРИТА	14 вересня	9	17	22, 2%	11, 7%
МАРІЯ	21 вересня	129	136	22, 4%	20, 5%
МАРТА	17 липня	105	120	8, 5%	10%
МИКОЛА	19 грудня	44	52	22, 7%	21, 1%
МИХАЙЛО	21 листопада	70	69	25, 7%	8, 6%
НАДІЯ	30 вересня	39	35	7, 6%	5, 7%
НАЗАРІЙ	27 жовтня	48	63	14, 5%	7, 9%
НАТАЛІЯ	8 вересня	55	54	27, 2%	16, 6%
ОКСАНА	6 лютого	22	19	31, 8%	26, 3%
ОЛЕГ	3 жовтня	139	129	20, 1%	10%
ОЛЕКСАНДР	26 березня	183	197	7, 6%	9, 6%
ОЛЕНА	3 червня	77	74	19, 4%	13, 5%
ОЛЬГА	24 липня	85	57	10, 5%	21%
ОСТАП	3 жовтня	95	105	6, 3%	9, 5%
ПАВЛО	12 липня	68	59	36, 7%	38, 9%
ПЕТРО	12 липня	13	14	15, 3%	42, 8%
РОМАН	1 грудня	153	145	26, 7%	24, 1%
СЕРГІЙ	20 жовтня	52	45	23%	11, 1%
СОФІЯ	30 вересня	362	372	8, 2%	8, 3%
СТЕПАН	9 січня	11	14	36, 3%	42, 8%
СТЕФАНІЯ	9 січня	2	1	50%	100%
ТЕТЯНА	25 січня	49	55	8, 1%	7, 2%
ХРИСТИНА	6 серпня	121	112	9, 9%	13, 3%
ЮЛІЯ	31 травня	147	128	10, 2%	7%
ЮРІЙ	6 травня	201	166	27, 8%	28, 9%

4. Вплив на вибір імені асоціацій, як правило, позитивних, з відомими історичними або культурними діячами: Юрій, Герман, Діана, Володимир.

5. До культурно-психологічних факторів ми можемо віднести бажання бути оригінальним, що змушує деяких батьків давати своїм дітям рідкісні, незвичайні імена. Так, за даними Міністерства Юстиції України, протягом 2009 року в органах реєстрації актів цивільного стану були зареєстровані діти з іменами: у Криму – Любістіна, Аполлінарія, Трохим; у Вінницькій області – Євніка, Слов'яна, Савва; у Волинській області – Мрія, Злата Гевал, Олімпіада, Файзулла, Велизар; у Донецькій області – Кукла, Параскева, Ардаліон, Мерседес; у Дніпропетровській області – Алейна, Девіка, Кнігіня, Мавліна, Сведана, Геральд, Ізраїль, Мілорд, Папуша, Рамзес, Рафаель; у Запорізькій області – Еліф-Аліна, Сероп, Султан, Франк, Яник; у Закарпатській області – Река, Панна, Кітті, Янукович, Нопшугар, Ботонд, Арон-Борнобаи, Чобо, Шамуель, Кевін-Тео; в Івано-Франківській області – Тайана, Адам, Нестор; у Київській області – Оскар, Афіна, Февронія; у Кіровоградській області – Зехра, Лоренада, Хістофор, Цезар; у Луганській області – Харитина, Лучезар; у Львівській області – Мадонна, Іонофан, Аскот; у Миколаївській області – Маліна, Жасміна, Адда, Зітта, Едельвейс, Нектар, Хіддекель, Стерх; в Одеській області – Шифаа Діана, Розалііна, Каліна, Фіалка, Чула,

Ісус, Єудит, Кюрбанур, Принц; у Полтавській області – Геннадія, Платона, Рім, Відаді, Ефе, Разнік; у Рівненській області – Жужа, Марія-Світозар, Світозар'я, Амір-Тимур; у Сумській області – Менуя, Ліджія, Румин; у Тернопільській області – Заміла, Ламар, Христофор, Слісей; у Харківській області – Халва, Матрона, Джульєтта, Лікай, Малій; у Херсонській області – Голуб-Мірра, Конкордія, Сільва, Гамлет; у Хмельницькій області – Діаманта, Пенелопа, Емір; у Черкаській області – Есмеральда, Євангелія, Табіта, Іоанн; у Чернівецькій області – Андрія, Максима, Джульєтта, Філофтея, Натануель, Власій, Жирардо-Адріан; у Чернігівській області – Хруслаліна, Самара, Ждан-Корнілій; у м. Києві – Дзвінка, Кассіопея, Олеяна, Азелл, Алладін, Бріліант, Радість, Соломон; у м. Севастополь – Венера, Діско, Нізамі, Богудар.

6. Фонетико-психологічний фактор – позбавлення немилозвучних та ідеологічно забарвлених імен (Параска, Сигізмунд, Адольф, Йосип); бажання уникнути імен, що зустрічаються у сталих виразах (“Не зівай, Химко – на то ярмарок.”; “Радуйся, Фесе, кіт сало несе! Радуйся вельми, бо вже перед дверми.”).

7. Глобалізація – проникнення різних культур (Емін, Амін, Ахмет, Аббас). Іноземці перебувають в Україні тимчасово і не намагаються запровадити свою релігію, але дотримуються традиційних антропонімів.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що сучасна антропонімічна система України є синтезом історичних, соціальних, культурних та лінгвістичних факторів. Український антропонімкон склався протягом багатьох століть. Його витoki сягають передусім у давньоруську лінгвокультуру. У лінгвістичному аспекті за джерельною базою власні імена можна поділити на три групи: 1) язичницькі або дохристиянські та давньоруські; 2) візантійські та християнські; 3) особові імена сучасного розвитку української мови.

Використана література:

1. *Гнаповська Л. В.* Лінгвокогнітивні та лінгвокультурологічні характеристики антропонімів германського походження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 – “Германські мови” / Людмила Вадимівна Гнаповська. – К., 1999. – 16 с.
2. *Горенко О. П.* Літературний антропонім: концепт та інтерпретація (на матеріалі творів американських романтиків) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.01.06. – “Теорія літератури” / Олена Павлівна Горенко. – К., 2009. – 36 с.
3. *Гумецька Л. Л.* Нарис словотворчої системи української актової мови XIV-XV ст. / Гумецька Лукія Лукіянівна. – К., 1958. – 378 с.
4. Державна служба статистики України Головне управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://database.ukrcensus.gov.ua/dw_name/history_tr.asp
5. *Скрипник Л. Г.* Власні назви в українській народній фразеології / Лариса Григорівна Скрипник // Мовознавство. – К. : Наукова думка, 1970. – № 2. – С. 17–26.
6. *Скрипник Л. Г.* Власні імена людей : [словник-довідник]. – [3-изд.] / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська – К. : Наукова думка, 2005. – 334 с.
7. *Суперанская А. В.* Словарь русских личных имен / Александра Васильевна Суперанская. – М. : Эксмо, 2005. – 544 с.
8. *Суперанская А. В.* Общая теория имени собственного / Александра Васильевна Суперанская. – М. : Наука, 1973. – 367 с.
9. *Кторова А.* Сладостный дар или тайна имен и прозвищ Занимательные рассказы об именах, фамилиях и названиях в русской и иноязычной речи / Алла Ивановна Кторова. – М. : ООО Гамма Пресс 2000, 2002. – 208 с.
10. *Чучка П. П.* Українські псевдоніми: статус, структура і функції / Павло Павлович Чучка // Наукові записки. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. Винниченка, 2001. – С. 12-17.

Алексеева О. М. *Современная антропонимическая система Украины как синтез исторических, культурных и лингвистических факторов.*

В статье анализируются социально-культурные и лингвистические факторы, влияющие на формирование антропонимических систем Украины. Современный антропонимикон Украины

состоит из 4 тематических групп имен: 1) христианские и славянские имена украинского антропонимического пространства, 2) наполовину этнические имена отдельных украинских территорий, 3) заимствованные имена эпохи глобализации, 4) имена новотвори.

Ключевые слова: генеалогическая основа, антропонимикон, антропонимы Украины, дохристианский, христианский, постхристианский этапы, личное имя.

Aleksieieva O. M. Modern anthroponymical system of Ukraine as a synthesis of historical, cultural and linguistic factors.

The article emphasizes that modern anthroponymical system of the Ukraine is a synthesis of historical, social, cultural and linguistic factors. Ukrainian anthroponymical system had been created for centuries. It is proved that its origins go back to Slavic linguistic culture. There are 4 groups of personal names: 1) bible and Slavic names, 2) half-ethnic names of some Ukrainian regions, 3) borrowed names during the epoch of globalization, 4) newly-created names.

Keywords: genealogical basis, modern state, anthroponymicon, American, Ukrainian anthroponyms, pre-Christian, Christian and post-Christian stages, discourses.

УДК 81'367.625

Ачилова О. Л.
Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського
(м. Сімферополь, АР Крим)

ДІЄСЛОВА ГОВОРИТИ, КАЗАТИ, СКАЗАТИ: АСПЕКТУАЛЬНІ І СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

У статті досліджено граматичні і семантичні особливості українських дієслів *говорити, казати, сказати*. Розглянуто питання видових пар зазначених дієслів з урахуванням їхніх лексико-семантичних варіантів. Установлено причини відсутності видових корелятивів для деяких ЛСВ аналізованих дієслів. Описано аспектуально-фазові модифікації дієслів *говорити, казати, сказати*. З огляду на особливості семантики цих дієслів виявлено специфіку їхнього вживання.

Ключові слова: дієслово, доконаний вид, недоконаний вид, видова пара, семантика, аспектуально-фазові модифікації.

Вивчення слов'янського дієслова складається з різних аспектів: граматичного, лексичного, а також стилістичного. Попри значну кількість праць, присвячених дієслівним категоріям і особливостям уживання дієслова, дослідження цієї частини мови не втрачають своєї **актуальності**.

Особливе місце в системі дієслова посідає граматична категорія виду. Дієслівний вид і пов'язані з ним категорії викликають інтерес лінгвістів уже не одне століття. Кількість розвідок, присвячених питанням виду, стрімко зростає, а разом із тим збільшується кількість проблем, що потребують розв'язання. У сучасному мовознавстві й досі залишаються відкритими питання видового інваріанту, статусу двовидових дієслів, зв'язку виду з іншими граматичними категоріями тощо. Виникають дискусії й щодо визначення видової пари, зокрема в межах лексико-семантичних груп дієслів. Так, М. Я. Гловінська описала парадигми виду і стану дієслів на позначення мовленнєвих дій [2], а О. І. Семіколенова розглянула видові пари дієслів мовленнєвого повідомлення у функційно-семантичному аспекті [4].

Метою цієї статті стало дослідження граматичних, лексичних і стилістичних особливостей дієслів *говорити, казати, сказати* для розв'язання таких питань: чи є ці